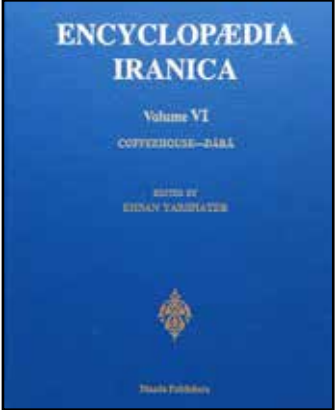
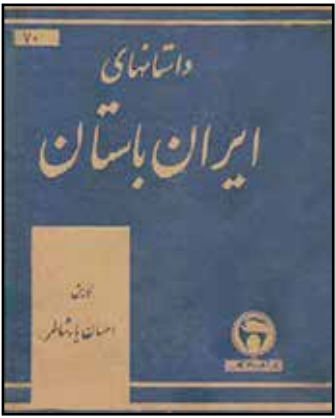

هنگامی که دانشنامه اسلام منتشر شده بود، پروفسور احسان یارشاطر از یکی از ویراستاران ویرایش دوم دانشنامه اسلام، برنارد لوثیس می پرسد که چرا مدخل های مربوط به ایران و از جمله مدخل مربوط به احمد شاه قاجار این قدر کم محتوا است؟ برنارد لوثیس با نظر استاد احسان یارشاطر موافقت می کند و می گوید که دلیل این اتفاق مخالفت با ایران نیست، بلکه این است که درباره ایران شناسی تعداد پژوهشگران بسیار اندک است. در همان هنگام ایده تدوین دانشنامه‌ای مختص به ایران و ایران شناسی به ذهنش خطور می کند. پروفسور یارشاطر از ترجمه دانشنامه اسلام آغاز کرد اما مطالب مربوط به ایران را کافی ندانست و در نتیجه ابتدا ۱۰ مجلد دانشنامه ایران و اسلام را تدوین و منتشر کرد که تا انقلاب در ایران ادامه داشت، اما در نهایت تصمیم گرفت دانشنامه‌ای مختص به ایران را به زبان انگلیسی منتشر کند تا مورد ارجاع بین‌المللی در تمام جهان باشد و این گونه سنگ‌بنای دانشنامه‌ای مختص به تمدن و فرهنگ و زبان ایران نهاده می‌شود و نامش را ایرانیکا می‌گذارد.

دانشنامه ایرانیکا یک پروژه گروهی بین‌المللی و بزرگ‌ترین و جامع‌ترین پروژه ایران‌شناختی است که به سردبیری احسان یارشاطر و شورای ویراستاران ایران شناس که از پژوهشگران برجسته‌در زمینه مطالعات ایران شناسی هستند، در دانشگاه کلمبیا ی نیویورک آمریکا منتشر می‌شود. پروفسور احسان یارشاطر که از ابتدا سردبیر ایرانیکا بود، در سال ۲۰۱۷ به دلیل کپولت سن سردبیری را به التون دانیل واگذار کرد.

داستان‌های ایران باستان

کتاب «داستان‌های ایران باستان»، تألیف پروفسور احسان یارشاطر است که چاپ نخست کتاب توسط صندوق مشترک ایران و آمریکا به سال ۱۳۳۶ سرانجام گرفت، چاپ دوم به سال ۱۳۳۷، چاپ سوم به سال ۱۳۴۴ و چاپ حاضر در سال ۱۳۵۱ توسط بنگاه ترجمه و نشر کتاب، منتشر شده است. کتاب شامل ۱۰ بخش با ویژگی‌های منحصr به‌فرد است: ۱- آرش کمانگیر از متن اوستایی، تشریشت یشت و آثار الباقیه بیرونی، ۲- هر مزد و اهریمن از متن پهلوی، بندهشن بزرگ، ۳- داستان جمشید از متن اوستایی، وندیداد فصل دوم، ۴- فرشته باران و دیو خشکی، از متن اوستایی تشریشت یشت، متن پهلوی، ۵- فرهاد پزدی، از متن اوستایی زامیاد یشت، ۶- زادن زرتشت، از متن پهلوی دی‌نکرت، ۷- داستان آفرینش، از متن‌های پهلوی و پارتی مانوی، ۸- جنگ رستم با دیوان، از متن سغدی، ۸- زیر و راجاسب، از متن پهلوی یادگار زریران، ۹- داریوش بزرگ و گوماتاناز متن پارسی باستان، کتیبه‌دار پوش در بیستون و تاریخ هردوت کتاب سوم، ۱۰- اردشیر بابکان، از متن پهلوی، کارنامک اردشیر پایگان. آنچه در این کتاب گرد آمده عموما از زبان‌های باستانی ایران مانند اوستایی و فارسی باستان و پهلوی و سغدی و پارتی است و بخشی از این داستان‌ها از اوستا، کتاب مقدس زردشتیان و کهن‌ترین کتاب ایران است.

گفت‌وگو با محمد جوادی، مترجم نخستین کتاب او

تام هنکس یک نویسنده تمام‌عیار

فارس‌ست گامپ، مسیر سبز، دورافتاده، آبولو ۱۳، نجات سرباز رایان، رمز داوینچی و کاپتان فیلیپس نقش اول مرد را ایفا می‌کند و برای بازی درخشانش در فیلم فارس‌ست گامپ برنده جایزه اسکار، گلدن گلوب و جایزه انجمن بازیگران فیلم آمریکا می‌شود و برای فیلم دورافتاده، جایزه گلدن گلوب را به خانه می‌برد و دومین اسکارش را برای فیلم فیلا‌دلفیا برای نقش اول مرد به‌دست می‌آورد. همچنین برای بازی بی‌نظیرش در فیلم نجات سرباز رایان برای نخستین بار نشان افتخاری عضویت در یگان نجر آمریکا را به‌دست می‌آورد و در سال ۲۰۱۶ باراک اوباما رئیس‌جمهوری وقت آمریکا نشان افتخار آزادی رئیس‌جمهوری را به او اهدا می‌کند. تام هنکس، اکنون ۶۱ ساله و با کارنامه‌قایل دفاعی در سینمای جهان و محبوبیت فوق‌العاده در بین آمریکایی‌ها و طرفدارانش در سرتاسر جهان، نخستین مجموعه‌داستانش را به نام «داستان‌های ماشین تحریر» به‌بازار کتاب فرستاده است تا در تاریخ حیات خود، نویسنده‌گی را نیز برای خود ثبت کند. این مجموعه داستان را انتشارات ناپف (knopf) که از زیرمجموعه‌های انتشارات پنگوئن رندوم هاوس است، منتشر کرد و طرف مدت یک‌ماه رکورد فروش را شکست.

فارس‌ست گامپ، مسیر سبز، دورافتاده، آبولو ۱۳، نجات سرباز رایان، رمز داوینچی و کاپتان فیلیپس نقش اول مرد را ایفا می‌کند و برای بازی درخشانش در فیلم فارس‌ست گامپ برنده جایزه اسکار، گلدن گلوب و جایزه انجمن بازیگران فیلم آمریکا می‌شود و برای فیلم دورافتاده، جایزه گلدن گلوب را به خانه می‌برد و دومین اسکارش را برای فیلم فیلا‌دلفیا برای نقش اول مرد به‌دست می‌آورد. همچنین برای بازی بی‌نظیرش در فیلم نجات سرباز رایان برای نخستین بار نشان افتخاری عضویت در یگان نجر آمریکا را به‌دست می‌آورد و در سال ۲۰۱۶ باراک اوباما رئیس‌جمهوری وقت آمریکا نشان افتخار آزادی رئیس‌جمهوری را به او اهدا می‌کند. تام هنکس، اکنون ۶۱ ساله و با کارنامه‌قایل دفاعی در سینمای جهان و محبوبیت فوق‌العاده در بین آمریکایی‌ها و طرفدارانش در سرتاسر جهان، نخستین مجموعه‌داستانش را به نام «داستان‌های ماشین تحریر» به‌بازار کتاب فرستاده است تا در تاریخ حیات خود، نویسنده‌گی را نیز برای خود ثبت کند. این مجموعه داستان را انتشارات ناپف (knopf) که از زیرمجموعه‌های انتشارات پنگوئن رندوم هاوس است، منتشر کرد و طرف مدت یک‌ماه رکورد فروش را شکست.

یادداشت

به بهانه درگذشت پروفسور احسان یارشاطر

زبان فارسی وطن من است

آبان مصدق

سال‌های ورود ایران به جهان مدرن و همزمان با پایه‌گذاری فرهنگ‌نامه‌ها و دایره‌المعارف‌های بزرگی چون آکسفورد و بریتانیکا، ایران نیز بنای بزرگی را به جهان معرفی کرد که چهره ایران و چه در غربت، به تدوین دانشنامه بزرگی چون ایرانیکا همت گماشت و نه تنها نام ایران را در تمام مراکز علمی و دانشگاهی که برای تمام مردم جهان نام‌آشنا کرد تا برای سال‌های طولانی و پس از این نیز منبع معتبر ارجاع کتب‌های علمی و پژوهشی درباره ادبیات ایران و ایران‌شناسی باشد و ایرانیان و غیرایرانیان مأخذ و منبعی را برای یافتن حقایق درباره کهن‌ترین تمدن بشری در اختیار داشته باشند. پروفسور احسان یارشاطر با درجه دکترا در دومدرک زبان و ادبیات فارسی و زبان‌شناسی ایرانی، نخستین ایرانی‌ای است که پس از جنگ

صفحه کتاب پس از نخستین خبر درباره این کتاب، بر آن شد تا با مترجم آن گفت‌وگو کند؛ از آن جاکه تام‌هنکس از پرطرفدارترین و مشهورترین بازیگران در میان ایرانیان است و اکنون نقش تازه‌ای برای خود در نظر گرفته و آن هم داستان‌نویسی است؛ ضروری است بدانیم این بازیگر شش‌دانگ، در عرصه داستان‌نویسی چه‌طور ظاهر شده است و بهترین منبع برای شنیدن زیر و بم اثر تام‌هنکس بی‌شک مترجم آن خواهد بود. از آغاز راه پرسیدم که محمد جوادی یا نشر افق چه‌طور و چگونه به فکر ترجمه کتـاب افتادند، آن‌هم زمانی که تنها یک ماه از چاپ این کتاب در آمریکای گذشت و تنها کشوری که در آن زمان اقدام به ترجمه کتاب کرده بود، آلمان بود و ایران به همت نشر افق توانست رسماً حق کپی‌رایت را بر اساس قانون مرسوم کشورهای غربی خریداری کند و خوانندگان ایرانی جزء نخستین خوانندگان آن باشند.

کتاب حاصل یک کار تیمی قوی بود

محمد جوادی از نخستین اخبار مربوط به انتشار کتاب در آمریکا گفت: «۱۰ روز پس از انتشار کتاب از طریق یکی از دوستانم از چاپ کتاب در آمریکا باخبر شدم. اما هیچ‌وقت چندان به‌دنبال ترجمه‌های پرهیاهو نبودم، چرا که معتقدم این‌گونه ترجمه‌ها در دسر ترجمه‌های موازی را با خود دارند، اما وسوسه ترجمه این کتاب باعث شد به‌دنبال ناشر خوبی بگردم. قبلاً تجربه همکاری با نشر افق را در کتاب کبوتر انگلیسی داشتم و می‌دانستم افق، هم ناشر خوبی است و هم تبلیغات قوی‌ای دارد. در همین زمان آقای پورامینی با من تماس گرفت که در باره همین کتاب باهم گفت‌وگو کنیم. در نتیجه نشر افق هم آن زمان در پی ترجمه کتاب بود و کاملاً اتفاقاً ما هر دو یک فکر در ذهن داشتیم. آقای پورامینی یک مترجم تمام‌وقت می‌خواست که کار ترجمه کتاب به تعویق نیافتد. من هم به‌واسطه علاقه به ترجمه این کتاب می‌توانستم تمام وقتم را به ترجمه آن اختصاص دهم. بعد از جلسات قرارمان به شروع ترجمه کتاب شد. حدود ۱۰ روز طول کشید تا نشر افق کتاب را خریداری کند، چون خرید حق کپی‌رایت سخت و زمان‌بر بود. من بلافاصله و هر روز از ساعت هفت صبح، کار ترجمه کتاب را شروع می‌کردم. از همان داستان اول فهمیدم که کتاب واقعاً بی‌نظیر است. خلاصه این که تا حدود نه‌شب کار را ادامه می‌دادم. انگیزه زیادی داشتم تا کار زودتر به نتیجه برسد، بنابراین دو ماهه کتاب را بستم و اوایل دیماه کتاب را به نشر افق تحویل دادم و مرحله بعدی آغاز شد.

در این مرحله مترجم-ویراستار نشر افق تک‌تک سطر ها و اطلاعات کتاب و باورقی‌ها را چک می‌کرد. زبان کتاب برای من خیلی مهم بود و بسیار معتقدم که خواننده نباید احساس کند یک کتاب ترجمه‌شده را دست گرفته و می‌خواند و درباره دیالوگ‌ها هم همان‌طور که تمام هنکس زبان را نشکسته بود، در ترجمه زبان شکست نشده است. در بخش‌هایی از کار، سرویراستار نشر افق، آقای پورامینی درباره اصطلاحات و چالش‌هایی که داشتم بسیار کمک کردند تا کار شسته رفته‌ای از آب دربیاد. حدود یک‌ماه برای ویراستاری کتاب زمان گذاشتیم و اگر چه حق خریداری کپی‌رایت از سوی نشر افق رسانه‌ای شده، اما چند ناشر دیگر هم به ترجمه این کتـاب ورود کردند. بعد از برگشت کتاب از ارشاد، ما مجدداً کتاب را بازخوانی کردیم.»

پرسیدم که چیزی از کتاب در ارشاد حذف شده یا نه؟ «فقط بعضی واژه‌ها حذف شد و چیزی از داستان‌ها حذف نشده است و لازم است که برای بار چندم بگویم که تیم افق خیلی زحمت کشیدند تا این کتاب در حد و اندازه نام نویسنده و نشر افق وارد بازار شود و اولین روز نمایشگاه هم اولین روز ورود کتاب به بازار بود.»

تجربه‌اندوزی در جهان نویسنده‌گی

در حالی که ممکن است مخاطبان تصور کنند تنها با بازیگری روبه‌رو هستند که حالا در جهان نویسنده‌گی تجربه می‌آندوزد، اما در واقع سبک و پیرنگ و فضای داستان‌ها مرا از این اشتباه بیرون آورد تا بفهمم که با یک نویسنده تمام‌عیار روبه‌رو هستم. معرفی بازیگری شهیر در مقام یک نویسنده تمام‌عیار، بی‌شک کار دشوارتری را پیش‌روی مترجم می‌گذارد.

محمد جوادی در این باره می‌گوید: «من برای ترجمه کتاب تام هنکس، با دو چالش مواجه بودم: یکی فضا و یکی مکان. مکان اتفاقات تمام داستان‌ها آمریکا است و فضاها کاملاً بر اساس فرهنگ آمریکا شکل می‌گیرد و اصطلاحات، بسیار خاص فرهنگ زندگی تام هنکس بود و نیاز به جست‌وجوی اطلاعات و پانویس خیلی زیادی درباره واژه‌ها و مکان‌ها و اصطلاحات فرهنگی و محاوره و عام مردم آمریکا داشت و البته بسیار زمان‌بر بود. تمام کارهای گذشته من تماماً نویسنده‌گانی بودند که برای اولین بار به جامعه ایران معرفی کردم، اما تام هنکس متفاوت بود. شهرت و محبوبیت او در عرصه سینما هم اضطراب‌آور و هم پیش‌زمینه ذهنی برای خواننده ایجاد می‌کرد، چون مردم نویسنده را می‌شناسند و این نوعی انتظار در خواننده ایجاد می‌کند. در ضمن این که ردپای تام هنکس را می‌توان در تمام داستان‌ها پیدا کرد؛ شوخ بودن و عمیق بودن تام هنکس در تمام داستان‌ها منعکس شده بود و علاوه‌بر خواننده عادی، جامعه سینمایی ایران هم نوع نگاهشان به کتاب متفاوت است و به‌خاطر همین یک کار تیمی قوی داشتم تا کار خوب و بی‌نقصی ارائه دهیم. البته ما هم اصلاً انتظار نداشتیم او را داستان‌نویسی شش‌دانگ ببینیم. بسیار معتقدم که کار ما تازه از این الان شروع می‌شود. از این به بعد نقد و نظر‌ها درباره کتاب آغاز می‌شود. لازم است در این باره هم بگویم که حتی فونـت چاپ و صفحه‌بندی کتاب دقیقاً شبیه کتاب اصلی است.»

داستان‌ها سهل و ممتنع و ساختار مند هستند و در عین مجزای بودن، خط سیر به هم پیوسته‌ای دارند و ماشین تحریر در تمام داستان‌ها حالا یا کم‌رنگ یا پررنگ حضور دارد

سبک داستان‌ها کلاسیک است

درباره سبک و سیاق داستان‌نویسی تام هنکس با هم گفت‌وگو کردیم که چه سبکی را برای داستان‌نویسی انتخاب کرده‌است:

«در لحظه شروع ترجمه هیچ نظر خاصی درباره شیوه نوشتن تام هنکس نداشتم، چون اولین کتابش بود. قرار بود وارد اتاقی کاملاً تاریک شوم. به نظرم سبک داستان‌ها کلاسیک است، مقصودم از کلاسیک این است که شیوه روایت داستان‌ها خطی است و از سورئال و سیال ذهن استفاده نمی‌کند، داستان‌ها کمترین میزان فلاش‌بک را دارند، در نتیجه خوانش داستان‌ها برای خواننده بسیار ساده است و از زاوی اول شخص نهایت کار کرد را می‌گیرد. تام هنکس بسیار هوشمندانه داستان اول را یک داستان طنز انتخاب کرده تا مخاطب را پسای قصه‌های خودش نبشاند. تام هنکس بازیگر تیزبینی است که دست به داستان‌نویسی زده و از تجربیات فیلم‌هایش در صحنه‌ها و فضاها استفاده می‌کند، نه این‌که از مضامین فیلم‌ها استفاده کرده باشد، اما فیلم‌هایش مثل فارس‌ست گامپ و البته نوع شخصیت خود تام هنکس در پرداخت شخصیت‌ها بسیار کمک کرده است. می‌خواهم در نهایت بگویم که داستان‌های ماشین تحریر به هیچ‌وجه پیچیدگی ندارد و تنها در بخش‌هایی دست به تجربیات سبکی زده است. داستان‌ها سهل و ممتنع و ساختارمند هستند و در عین مجزای بودن، خط سیر به هم پیوسته‌ای دارند و ماشین تحریر در تمام داستان‌ها حالا یا کم‌رنگ یا پررنگ حضور دارد. چند داستان در شخصیت‌ها با هم پیوستگی دارند، اما قصه‌های متفاوتی می‌سازند.»

دلم می‌خواست بدانم کتاب به‌دست تام‌هنکس رسیده‌واز ترجمه فارسی آن باخبر است که محمد جوادی گفت: «دو نسخه از کتاب برای انتشارات پنگوئن فرستاده شده و هنوز از این که با وجود شلوغی در کارهایش کتاب به‌دست تام هنکس رسیده یا نه خبر ندارم که البته تلاش می‌کنیم به‌نحو ی‌سا او تماس داشته باشیم.»

اویی که تمام عمرش را صرف ایران‌شناسی و زبان فارسی کرد، تکرار ناپذیر است و صحنه از وجود غول بزرگ زبان‌شناسی پارسی و ایران‌شناسی خالی شده است، اما میراث گرانبهای ایرانیکا را برای تمامی نسل‌های پس از این برجای نهاد. دانشنامه ایرانیکا، دانشنامه ایران و اسلام و تاریخ ادبیات ایران عصاره هزاران سال زندگی پرفراز و نشیب زبان پارسی است. نامش به‌بلندای آفتاب.

التنبیهات ابن سینا را ترجمه کرد. تألیف کتاب شعر فارسی در عهدشاهرخ، داستان‌های شاهنامه که برای آن برنده جایزه یونسکو شد، داستان‌های ایران باستان که کتاب سال ۱۳۳۸ شد، نقاشی نوین وبرگزیده داستان‌های شاهنامه از دیگر آثار عمر پرثمر اوست که گفته‌بود زبان فارسی وطن من است. پروفسور احسان یارشاطر در ۱۰ شهریور بدرود حیات گفت، بی‌شک موجودیت همچون